

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 472. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356555024/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

sin første Afhandling: *Om Rettens Oprindelse og øverste Principer* varmt havde forfægtet, synes ham nu kun som «elementære Forstudier» at kunne være af Betydning for Statsmanden. Læren om disse Rettigheder forekom ham, med Hensyn til Statskunsten, kun at være hvad den matematiske Lære om Skytset er for Bombekastningen. Og langsomt uddannes nu den indskrænkede Anskuelse hos ham, at ikke Folket men Regeringen er Hovedkraften i Statslivet. Folkets Medvirkning under Lovgivningen betragtes af ham som en blot Form, og Friheden skrumper ind til en frisk, glad Lydighed.

Under Omgang med Wilhelm v. Humboldt og under Indtryk af Tidens æstetiske Ideer om harmonisk Privatliv og Statsliv, mildnes dog atter denne Ophidselse, og nu bliver den engelske Forfatning hans Ideal. Da Fr. Wilhelm III bestiger Tronen, lader Gentz sig endog heerive til at indlevere et Sendebrev til Majestæten, i hvilket han med varme Ord opfordrer ham til at indrømme Pressefrihed — Pressefrihed, der af ham selv ikke mange Aar efter betegnes som Ophavet til alt Ondt. Den fyrstetro Goethe var højst forbavset over dette Forsøg paa ligesom at ville «aftrodse» sin Suveræn Noget, og da Kongen slet ikke paaagtede Brevet, lod Gentz det hurtigt falde og sørgede kun for at bringe det i Forglemmelse. Fra nu af er det, at han bliver betalt af den engelske Regering; han sælger sig just ikke, men han bliver regelmæssigt og rundeligt betalt, lønnet for sin politiske Virksomhed i England's Interesse. Og han behøvede Penge. Han spillede højt og levede i stadigt forviltret Samliv med Skuespillerinder og Danserinder under uophørlig Nattesvir. Derimellem kom stærke Anfald af Følsomhed og, som han skriver, «et halvt, vel behageligt, men dog udskejende Liv» med hans egen Kone. April 1801 noterer han i sin Dagbog: «Dyb Rørelse over en Hunds Død.» Under en Rejse til Weimar, hvor han træffer alle Tidens poetiske Storheder, lærer han Digterinden Amalie v. Imhof at kende, fatter en lidenskabelig Kærlighed til hende og samtidigt de bedste Forsætter om at forbedre sit Levned. Men neppe hjemkommen til Berlin skriver han: «Virkning af Forsætterne i Weimar. 23. December tabte jeg Alt, hvad jeg havde, i Lykkespil.» Han skriver endnu nogen Tid Breve paa seks til otte Ark til Amalie v. Imhof, saa bliver han rasende forelsket i Skuespillerinden Christel Eigensatz og glemmer Alt derover: Nu er det det fuldstændige Delirium, hedder det paa Fransk i Dag-

bogen. Midt under alt dette forlader hans Kone ham og attraar Skilsmisse. Gentz søger samme Aften at glemme denne Genvordighed ved *Trente et quarante*. Da et længere Ophold i Berlin imidlertid af mange Grunde nu er blevet ham pinligt, ja umuligt, modtager han Tilbud om en Ansættelse i Østerrig og gaar til Wien. Her er det, at han lidt efter lidt overgiver sin hele Selvstændighed i Metternichs Hænder.

Men før disse Aar falder Gentz's store Tid. Den Sløvhed, hvormed man i Wien fandt sig i den franske Overhøjhed, i Nederlag og Ydmygelser uden Tal og Maal, kaldte Alt, hvad der var i Gentz af Genialt og Levende til Vaaben. Det brændende Haad til Napoleon, som besjælede ham, og som frembragte hans aandelige Livsgerning, gjorde ham under Ulykkerne og den almindelige Nedslaaethed en kort Tid til det tyske Folks Demosthenes, kun at hans Lidenskab alene gjaldt Uafhængighed, ikke Frihed. I Napoleon syntes den hele Revolution ham sammentrængt. Han vilde imod ham end ikke vige tilbage for et Middel som Snigmord. Af al Magt, rastløst arbejdede han paa et Forbund mellem de tyske Magter og paa en Rejsning af det tyske Folk. Dog efter sin Natur henvendte han sig mindre til Folket end til de faa Udvalgte, i hvem han saa Folkets Skæbne. Hans Fortale til de *Politiske Brudstykker*, hans Proklamationer og Krigsmanifeste er skrevne med kraftig Lidenskab, i en flydende, pompøs, men mandig Stil, hvor Talekunstens Sving er bredt, aldrig smagløst. Selv Slagene ved Ulm og Austerlitz knuste ham ikke. Men med dyb Sorg iagttog han i Prøjsen før Slaget ved Jena det hele prøjsiske Væsens Elendighed. Medens Johannes von Müller og Andre, paa hvem han havde stolet, lod sig smigre og vinde af Napoleon og faldt fra, blev han alene ubøjelig og fast og talte i det berømte Brev til Müller med blodigt revsende Haan om dem, «hvis Liv er en uophørlig Kapitulation». Men da i Aarene 1809 og 1810 Ævred var opgivet i Østerrig, og som det almindeligt gaar i Landene, Letsindigheden og Nydelsessygen steg til sit Højeste med Nederlagene og Ulykken, var ogsaa Gentz saa dybt nede i de bedøvende Nydelsers Hvirvel, at han med sine ødelagte Formuesomstændigheder i Forbindelsen med Metternich saa den eneste frelsende Planke under Skibbruddet. Indflydelsen fra den Mand, som Talleyrand kaldte «Ugepolitikeren», fordi hans Synskres ikke rakte videre end en Uge frem, og hvem en anset Russer har kaldt «lakeret Støv», var ikke til Baade for